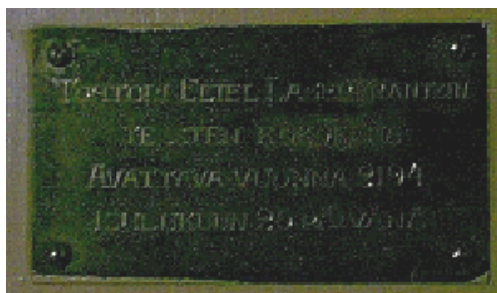

Lagercrantzin kaapin tarina

Vuonna 1927 tohtori **Eliel Lagercrantz** tiedusteli kirjeitse Jyväskylän tieteelliseltä kirjastolta, ottaisiko kirjasto lahjoituksena vastaan hänen tieteellisiä tutkimuksiaan, sekä painettuja että käsikirjoitettuja. Näin alkanut lahjoitusten vastaanottaminen johti pian nykyisen yliopiston kirjastossa olevan salaperäisen kaapin valmistamiseen, kaapin, jonka ovesa olevan laatan mukaan saa avata joulukuun 26. päivänä vuonna 2194. Avauspäivä on Lagercrantzin 300-vuotissyntymäpäivä.

Avauspäivämäärän kertova laatta kaapin ovesa.

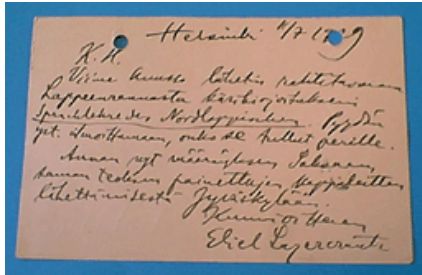
Eliel Lagercrantz oli tunnettu ja kiistelty lapin kielen tutkija. Hän julkaisi tutkimuksia, jotka käsittelytavaltaan poikkesivat sen aikaisista suomen sukukielten tutkimuksista. Hän keskittyi lähinnä kielen kehitykseen ja siinä psykologisiin ja kansanluonteen avulla selitettäviin ilmiöihin. Hänen julkaisunsa käsittelivät lapin kieltä, lappalaisten kansanrunoutta ja kansatiedettä sekä kehityspyskologiaa. Lisäksi hän julkaisi Lapin matkaoppaan ja matkakuvauksia. Suuren yleisön keskuudessa hänen tunnetuin teoksensa on Laulava Lappi. Lagercrantz toimi pitkään Helsingin yliopiston dosenttina. Hänelle myönnettiin professorin arvonimi vuonna 1965. Lagercrantz kuoli vuonna 1973.

Tallennusasia sai uuden ulottuvuuden, kun Eliel Lagercrantz kirjoitti 3.5.1929: "Kun terveyteni jo useamman vuoden on ollut huono ja matkat, joille mahdollisesti vielä lähdän voivat olla kohtalokkaita, haluaisin kirjoittaa testamentin, jossa määräisin tieteellisen kokoelman ja kenties muutakin omaisuuttani Jyväskylän yliopistoyhdistykselle. Harrastukseni teidän yhdistystänne kohtaan johtuu kahdesta syystä. Mielestäni meidän kulttuuririennossa liian vähän on kiinnitetty huomiota sisämaan tarpeisiin. Toiseksi äitini Anna T. Holst aikoinaan kävi Jyväskylän suomalaista seminaaria ja on sieltä tuonut mukanaan sivistysherätteitä, jotka ovat vaikuttaneet minuunkin. Teoksistani minulla on hallussani muutamia kymmeniä kappaleita. Nyt minussa on herännyt sellainen tuuma, että lahjoittaisin Teille tällaisen kokoelman, joka suljettaisiin tarkkaan ja avattaisiin ja jaettaisiin kirjat silloisille suomalaisille tieteellisille kirjastoille. Tällä toimenpiteellä olisi sitä suurempi merkitys, kun kirjoistani suuri osa on ilmestynyt ulkomailla. Kirjani ovat lisäksi lähdekirjoja kielestä, joka silloin jo on hävinnyt."

Lagercrantz antoi tarkat ohjeet kokoelmansa säilyttämiseksi tarkoitetun kaapin valmistamisesta. Hän kirjoitti syksyllä 1929: "Sopivin olisi puinen, kaappimallinen arkku, jossa olisi ovi saranoinen. Se päällystettäisiin galvanisoidulla pellillä ja lujitettaisiin rautakiskoilla sekä maalattaisiin, ovi viimeksi suljettaisiin ilmatiiviisti. Toivoisin siis, että säiliöstä tulisi hyvä, koska sen tulisi kestää 265 vuotta. Kokoelma on tarkoitettu lahjaksi kirjastoille tulevien sukupolvien hyväksi. Olen kovin innostunut tähän asiaan, kun täten näen mahdollisuuden teosteni säilymiseksi jälkipolville - ajaksi, jolloin lapinkieli suurelta osalta jo on loppunut." Ja kohtapuolin tuli uusia ohjeita: "Maali tarvitsee kuivatakseen aivan kuivaksi noin 3 kuukautta kuivassa huoneessa, ollen ovi pidettävä auki. Oven sulkulaitteiksi tulisivat laitteet

munalukoille, joihin kuitenkin myöhemmin sovitettaisiin kiinnijuotettavat renkaat. Sepän olisi tehtävä laitteet sellaisiksi, että ne ovat omian puristamaan oven kiinni. Kun viimeiset kirjat sitten on pantu säilöön, spaklattaisiin myös ovisaumat umpeen. Yllä oleva esitys perustuu kokemuksiini, mutta ollen se tehty vain ehdotuksena..."

Kaappi valmistui vuonna 1930. Tarkemmat tiedot ajankohdasta ja valmistajasta puuttuvat. Määrärahaa kaapin valmistukseen varattiin 1 200 markkaa. Lagercrantz lähetti vähitellen tavaraa säilytykseen ja oli erityisen huolissaan siitä, oliko kaappi kuiva ja myös siellä säilytettävän aineiston piti olla kuivaa. Vuonna 1931 hän tiedusteli, paljonko kaappiin on jäänyt tilaa "viimeistä teostani" varten. Hänen terveytensä oli heikko jo vuonna 1929 ja siksi hän ilmoitti tekevänsä testamenttinsakin ajoissa. Hän eli vielä 44 vuotta eikä mitään testamenttia koskaan tehty. Ohjeiksi ja säilytyksen tarkoitukseksi ovat jääneet hänen kirjeensä.

Lagercrantz luotti kovasti Jyväskylään. Niinpä hän vuonna 1939 lähetti tuolloin jo Kasvatustieteellisen korkeakoulun kirjastoksi muuttuneeseen kirjastoon tieteellistä arkistoaan sisältävän arkun säilytettäväksi, koska aika oli levotonta ja hän arveli arkun olevan turvassa Jyväskylässä. Talvisodan Lagercrantz asui Norjassa ja sodan jälkeen hän tiedusteli, oliko hänen arkkunsa säilynyt sodan melskeissä. Vuonna 1943 hän pyysi lähettämään arkun Helsinkiin, koska tarvitsi siellä olevaa aineistoaan.

Itse kaapin tiimoilta oli hiljaisuutta lähes 20 vuotta. Vuonna 1949 Lagercrantz tiedusteli, voisiko hän lähettää kaappiin säilytettäväksi kirjeenvaihtoaan sekä eräitä arkistokirjoja. Kirjastonhoitaja Nils Berndtson ilmoitti että kaappi on kyllä tallella mutta avaimet hukassa. Lagercrantz vaati kutsuttavaksi lukkosepän. Tarina ei kerro, löytyivätkö avaimet vai uusittiinko lukot, mutta kaapin täyttämistä joka tapauksessa jatkettiin. Kaapista poistettiin mm. painettujen teosten käsikirjoituksia, jotta uudelle aineistolle saataisiin tilaa. Viimeisen kerran kaappiin säilöttiin tavaraa 29.5.1960.

Eliel Lagercrantz ei tietävästi koskaan itse käynyt Jyväskylässä kaappia katsomassa. Kaapin "hoitaminen" tapahtui kirjeiden ja pakettien välityksellä. Kaapin sisältöä ei ole mitenkään luetteloitu, joten se säilyttäneenä salaisuutensa vielä pitkään. Pienet koululaiset, jotka Agricolan päivänä kerran kävivät kaappiin tutustumassa, arvelivat että siellä asuu kummitus, joka öisin kummittelee kirjastossa. Toisen version mukaan siellä on Lapin kultaa, jota Lagercrantz matkoillaan keräsi ja halusi näin taata aarteilleen turvallisen säilön.

Kaapin salaisuus paljastuu aikanaan 26.12.2194. Valitettavasti me, tämän aikakauden ihmiset, taidamme olla estyneitä pääsemään avaustilaisuuteen.

Pirkko Audejev-Ojanen

Toimistopäällikkö/Fennica-osasto